

Ewelina Woźniak-Wrzesińska

Uniwersytet Łódzki

TRADYCJA I NOWOCZESNOŚĆ W FORMUŁACH POWITAŃ I POŻEGNAŃ NA PRZYKŁADZIE JĘZYKA MÓWIONEGO MIESZKAŃCÓW GMINY ZADZIM

Relacje między rozmówcami mogą wpływać na dynamikę i kierunek zmian językowych, ponieważ w języku ściera się mowa różnych pokoleń, która jest kształtowana przez środowisko. Szczególnie wyrazistym polem badań mogą tu być zwroty grzecznościowe, a zwłaszcza: powitania i pożegnania. Wdzięcznym polem obserwacji zachowań językowych są niewielkie miejscowości, które nie sąsiadują bezpośrednio z dużymi miastami, na skutek czego nie dochodzi w nich do dynamicznych przemian językowych. Dlatego w pracy przedmiotem analizy są wyrażenia pełniące funkcję grzecznościową, o mocy predykatywnej¹, występujące w języku mówionym mieszkańców gminy Zadzim, położonej w powiecie poddębickim, której liczba ludności wynosi pięć tysięcy sto osiemnaście osób².

Powitaniem i pożegnaniem w pracy nazywane są te grzecznościowe zwroty, które służą do zainicjowania i zakończenia kontaktu.

Za zwrot grzecznościowy uznaję, za Kazimierzem Ożogiem, „takie wypowiedzenia, które w sposób przewidywalny realizują określony społecznie model kulturalnego zachowania”³.

Zgromadzony materiał, uzyskany za pomocą metod pasywnych⁴, jest jedynie próbką pochodzącą od dwudziestu dwóch osób. Obserwowani byli przedstawicielami grup interaktywnych⁵ – co bezpośrednio wynika z miejsca obserwacji – między którymi

¹ M. Marcjanik, *Etykieta językowa*, [w:] *W kręgu grzeczności. Wybór prac z zakresu polskiej etykiety językowej*, Kielce 2001, s. 86.

² Źródło http://www.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_lodzkie/portrety_gmin/poddebicki/gmina_zadzim.pdf [dostęp: 22.03.2014].

³ K. Ożóg, *Zwroty grzecznościowe współczesnej polszczyzny mówionej (na materiale języka mówionego mieszkańców Krakowa)*, Kraków 1990, s. 11.

⁴ *Ibidem*, s. 15.

⁵ *Ibidem*, s. 17.

istniał typ kontaktu zarówno równorzędny, jak i nadrzędno-podrzędny⁶. W pracy nie został zastosowany zapis fonetyczny. Natomiast w wyróżniających się sytuacjach komunikacyjnych opisałam kinetyczne zachowania mówiących – na podstawie badań Krystyny Jarząbek⁷.

Celem pracy jest zaprezentowanie formuł powitań i pożegnań⁸ – tradycyjnych i nowoczesnych – w zależności od typu kontaktu, wieku, płci oraz sytuacji komunikacyjnej.

Grupa nowoczesnych aktów grzecznościowych zostaje wyodrębniona na podstawie: po pierwsze – najnowszych badań, po drugie – czasu powstania tychże formuł. Przemieszczenie porządku synchroniczno-diachronicznego wydaje się konieczne, ponieważ w zaobserwowanych zachowaniach językowych brak zwrotów grzecznościowych inicjujących kontakt, np. *bondźorno, szacun, siemano*, aktów w funkcji powitań i pożegnań: *heloł* (wraz z neologizmami od tej formy), *czeyo, siema* opisywanych jako najnowsze⁹. Można natomiast dostrzec formuły: *cześć, na razie, dzień dobry, do widzenia*, które Małgorzata Marcjanik już kilkanaście lat temu uznała za nowoczesne. Brak współczesnych tendencji w aktach powitań i pożegnań obserwowanej społeczności może być wyznacznikiem jej specyfiki językowej¹⁰.

Za nowoczesne zwroty grzecznościowe, stanowiące powitania i pożegnania, uznaję wspomniane wyżej: *cześć, na razie, dzień dobry i do widzenia*¹¹.

Małgorzata Marcjanik formułę *cześć* omawia w kontekście użycia przez studentki, córkę do matki, młode małżeństwa oraz ludzi młodych. Poza tym badaczka zaznacza, że „formy te używane są obecnie również przez mówiących starszego pokolenia”¹², ale w równorzędnych sytuacjach komunikacyjnych¹³.

⁶ O roli statusu społecznego uczestników aktu komunikacyjnego przeczytaj w: J. Warchał, *Relacja statusu społecznego uczestników aktu mowy*, [w:] idem, *Kategoria potoczności w języku*, Katowice 2003.

⁷ K. Jarząbek, *Kinetyczne formy powitań i pożegnań*, „Etnolingwistyka” 1994, t. 6, s. 65-81.

⁸ Pomimo różnic znaczeniowych – ze względów stylistycznych – na określenie formuł powitań i pożegnań używam zamiennie: zwroty grzecznościowe, formuły grzecznościowe, powitania i pożegnania, akty grzecznościowe, akty powitań i pożegnań, formuły.

⁹ M. Marcjanik, *Słownik językowego savoir-vivre'u*, Warszawa 2014, s. 26-83.

¹⁰ Por. J. Kąś, K. Sikora, *Konwencjonalne zwroty grzecznościowe w gwarach*, [w:] *Dialektologia. Materiały pomocnicze*, red. A. Skudrzyk, A. Rudnicka-Fira, Katowice 2010, s. 193.

¹¹ Należy zaznaczyć, że uznany w pracy za nowoczesny zwrot grzecznościowy *cześć* powstał, jak zaznacza Marek Cybulski, w epoce nowopolskiej na skutek innowacji skracającej pierwotnego pożegnania: *czolem biję za cześć*, natomiast *dzień dobry* z przekształcenia *daj Bóg dobry dzień*. Natomiast, jak zaznacza badacz, *do ujrzenia*, od którego pochodzi *do widzenia*, „jest dziełem epoki późniejszej”. Zob. M. Cybulski, *Obyczaje językowe dawnych Polaków. Formuły werbalne w mowie śródniopolskiej*, Łódź 2003, s. 26-27, 72, 110.

¹² M. Marcjanik, *Polska grzeczność językowa*, Kielce 1997, s. 250.

¹³ Por. M. Marcjanik, *Słownik...*, s. 47.

Podobnie zwrot *na razie* badaczka omawia w kontekście użycia „w sytuacjach, w których spotkania są częste i przewidywalne, np. we wspólnym miejscu pracy, w szkole, na uczelni, spotkania przyjaciół, sąsiadów, członków rodziny”¹⁴. Akty grzecznościowe *dzień dobry, do widzenia* M. Marcjanik odnotowuje w użyciu przez sąsiadów, koleżanki, znajomych, przyjaciół oraz osoby starsze.

Najnowsze badania natomiast zaznaczają, że używanie powitań: *cześć, na razie* nie zależy od wieku, ale od typu kontaktu – w kontaktach równorzędnych, nieoficjalnych używane jest powszechnie przez pokolenie średnie, a nawet starsze¹⁵.

Tradycyjnymi formułami nazywam te zwroty grzecznościowe powitań i pożegnań, używane przez starszych użytkowników języka, których powstanie datuje się na dobę przed nowopolską¹⁶. Jeśli ich użycie spotykane jest pośród młodszych użytkowników języka, to w formie skróconej albo w formie repliki.

Za tradycyjne powitania uznaję: *szczęść Boże, niech będzie pochwalony Jezus Chrystus*, a pożegnania nazywam: z *Panem Bogiem, idźcie (jedźcie) z Bogiem, szacuneczek* oraz *serdecznie witam*.

Małgorzata Marcjanik prezentuje akty, uznane w pracy za tradycyjne, jako używane przez starszych, np.: *Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus czy Jedźcie z Bogiem*¹⁷. Podobnie Kazimierz Ożóg uznaje wspomniane zwroty grzecznościowe za stosowane przez starsze osoby wierzące¹⁸.

Zwrotami grzecznościowymi, stanowiącymi powitania, używanymi przez starszych użytkowników języka są również: *szacuneczek* oraz *serdecznie witam* (łącznie z biernikiem). Ponieważ celem pracy nie jest rekonstruowanie formuł, nie zajmę się odtworzeniem pierwotnej formy, od której pochodzi *szacuneczek* – problem ten może zostać podjęty w innej pracy. Jednak ze względu na skojarzenie fonetyczne z formą *szacunek* oraz używanie go tylko przez starszych użytkowników języka formułę *szacuneczek* zaliczam do tradycyjnych.

Innym pożegnaniem, używanym przez starszych, jest z *Panem Bogiem* (forma skrócona od *idź/jedź z Bogiem*).

Z uwagi na cel pracy materiał zostaje zestawiony ze względu na wiek obserwowanych, jako kolejne kryteria podziału przyjmując rodzaj więzi społecznej między

¹⁴ M. Marcjanik, *Polska grzeczność...*, s. 247.

¹⁵ Zob. M. Maracjanik, *Słownik...*

¹⁶ Dodatkowo należy zaznaczyć, że tradycyjne zwroty grzecznościowe stanowiące powitania i pożegnania wg Marka Cybulskiego swój początek mają: formuła *Idź (jedź) z Bogiem* już w XV w., formuła *Szczęść Boże* XVII w., a *Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus* w wieku XVIII. Zob. M. Cybulski, *op. cit.*, s. 26, 38, 50.

¹⁷ M. Marcjanik, *Polska grzeczność...*, s. 251, 253.

¹⁸ K. Ożóg, *op. cit.*, s. 28.

poszczególnymi osobami, płeć, miejsce pochodzenia obserwowanych osób oraz typ sytuacji komunikacyjnej.

Zwrot grzecznościowy *cześć* stanowiący replikę (I 1, I 2) jest łączliwy z formą adresatyczną wyrażoną jedynie mianownikiem w funkcji wołacza (i w powitaniach, jak w przykładzie omawianym, i w pożegnaniach) (II 2¹⁹). Jak widać na omawianym przykładzie, *cześć* stanowi rodzaj formuły dwufunkcyjnej²⁰ – może być stosowane jednocześnie w funkcji inicjującej rozmowę oraz na zakończenie rozmowy (I 1, I 2, II 1, II 2). Ze względu na typ sytuacji komunikacyjnej (matka-syn, ojciec-syn) w powitaniach i pożegnaniach dochodzi do przemieszania form uznawanych w tej pracy za nowoczesne i tradycyjne (przykład II 2).

I. Powitanie syna z rodzicami

1. [Syn wchodzący do domu rodziców]

- No cześć mamusia!
- Cześć kochaniutki!
- napisz.

2. [Syn do ojca]

- Cześć tatuś!
- Cześć!

II. Pożegnanie syna z rodzicami

1. [Do matki]

- Pa mamusia!
- No, cześć synek, jak dojedziesz to

2. [Syn do ojca]

- No cześć tatuś!
- Jedźcie z Bogiem!

Coraz częściej osoby starszego pokolenia w sytuacjach powitania i pożegnania używają zwrotu *cześć*. Warunkiem zastosowania go przez starszych jest istnienie między rozmówcami równorzędnego typu kontaktu (przykład III 1). Taka sytuacja komunikacyjna wspomaga zanikanie u starszych tradycyjnych formuł.

III. Powitanie starszych kobiet

1. [Około 70-letnia kobieta do kobiety w zbliżonym wieku]

- Cześć Ela!
- Cześć Zosia!

.

.

.

- To na razie!

- Na razie!

Na podstawie obserwacji można stwierdzić, że istnieje również możliwość zastosowania aktu powitalnego *cześć* przez osobę starszą wobec dziecka (przykład IV 1), które w odpowiedzi na tę formułę ogranicza się do repliki uścisku dłoni. Brak odpowiedzi

¹⁹ Porównaj M. Marcjanik, *Polska grzeczność...*, s. 250.

²⁰ *Ibidem*, s. 249.

ze strony najmłodszych wynika z nadrzędno-podrzednego typu kontaktu i oficjalnej sytuacji komunikacyjnej.

IV. Powitanie dzieci przez starszego mężczyznę

1. [około 70-letni mężczyzna do dziewczynek]

– Cześć! (uściśnięcie dłoni)

Należy zaznaczyć, że młodsi użytkownicy języka ze względu na niesymetryczność pozycji społecznej²¹ do starszych używają formuły *dzień dobry* (w sytuacji powitania) albo zwrotu *do widzenia* (w sytuacji pożegnania), na co starszy użytkownik języka odpowiada *cześć* (przykład V 1, V 2, VI 1).

V. Przywitanie się nastoletniego chłopca spoza regionu

1. [Nastoletni chłopiec do pana domu]

– Dzień dobry.
– Cześć.

2. [Nastoletni chłopiec do pani domu]

– Dzień dobry.
– Cześć laluchna.

VI. Pożegnanie się nastoletniego chłopca spoza regionu

1. [Nastoletni chłopiec do pana domu]

– Do widzenia.
– Cześć.

Oczywiście zdarzają się sytuacje, w których również starszy użytkownik języka rezygnuje z używania formuły *cześć* na rzecz *dzień dobry*. W taki sposób wita się osoba starsza z rozmówcą, który mógłby być ewentualnie synem bądź córką, a nie wnukiem/wnuczką witającego się (jak w przykładzie IV 1). Podczas takiego powitania starszy zamiast powitania *cześć* używa aktu *dzień dobry*. Powstrzymuje się również od podania dłoni na rzecz repliki ukłonu, ponieważ w takich sytuacjach komunikacyjnych inicjatorem powitania jest osoba młodsza. Na przykład kobieta, witając się ze starszym mężczyzną, używa zwrotu *dzień dobry*, następnie kłania się w jego stronę (przykład VII 1).

VII. Kobieta do starszego mężczyzny

1. [Około 30-letnia kobieta do około 60-letniego mężczyzny]

– Dzień dobry. (ukłon)
– Dzień dobry. (ukłon)

Natomiast podczas witania się starszego mężczyzny z kobietą w zbliżonym wieku inicjatorem komunikacji jest nie kobieta (jak w przykładzie omawianym wcześniej), ale mężczyzna, który używa zwrotu grzecznościowego *dzień dobry*, a następnie się

²¹ Zob. S. Grabias, T. Skubalanka, *Społeczne uwarunkowania stylów języka*, [w:] *Analizy i syntety. Socjolingwistyka*, t. 2, red. W. Lubaś, Katowice 1979, s. 29-60.

kłania. W takiej sytuacji to kobieta odpowiada repliką aktu werbalnego²² oraz zachowania kinetycznego (przykład VIII 1).

VIII. Starszy mężczyzna do kobiety w zbliżonym wieku

1. [Okolo 70-letni mężczyzna do okolo 70-letniej kobiety]

– Dzień dobry. (ukłon)

– Dzień dobry. (ukłon)

Zwrotu grzecznościowego *cześć* używają również znajomi osób spoza regionu²³ wobec mieszkańców obserwowanej społeczności (przykłady IX 1, IX 2). W przykładzie IX 1 można zaobserwować, że inicjator kontaktu używa tradycyjnej formuły *szacuneczek*, na którą młodszy odpowiada nowoczesną formułą *cześć*.

IX. Powitanie znajomych spoza regionu

1. [Starszy do młodszego]

– Szacuneczek.

– Cześć.

IX. Powitanie znajomych spoza regionu

2. [Kobiety do siebie]

– Cześć.

– Cześć.

Sytuacja powitania i pożegnania przebiega inaczej podczas przyjmowania w domu (nie spotkania poza domem) osób spoza regionu, np.: pan domu do kobiety używa tradycyjnego zwrotu – *serdecznie witam panią*, pani domu do kobiety również stosuje akt tradycyjny – *witam, witam*. Natomiast w obu sytuacjach osoba witana odpowiada nowoczesnym zwrotem grzecznościowym – *dzień dobry* (przykład X).

X. W sytuacji przyjmowania gości spoza regionu

1. [Pan domu do kobiety]

– Serdecznie witam panią.

– Dzień dobry.

2. [Pani domu do kobiety]

– Witam, witam.

– Dzień dobry.

W sytuacji powitania przez gościa wchodzącego do domu, gdy obie strony są z tej samej miejscowości, stosowana jest formuła *szczęść Boże* albo jej wariant *szczęść Boże przy pracy*, jeśli wchodzący zastaje domowników przy pracy. Mężczyźni po użyciu zwrotu *szczęść Boże*, albo jego wariantu, witają się między sobą aktem *szacuneczek*, z kobietami *moje uszanowanie* (łącznie z formą adresatywną wyrażoną

²² M. Marcjanik, *Polska grzeczność...*, s. 261-269.

²³ Osobami spoza regionu nazywam te osoby, które pochodzą z innej gminy albo nie są z członkami regionu w stałym kontakcie.

celownikiem). Kobiety natomiast po użyciu zwrotu *szczęść Boże* lub jego wariantu witają się formą *cześć* (przykład XI 1, XI 2).

Omawiane przykłady należy dodatkowo skomentować ze względu na dopełnienie formy *szczęść Boże* zwrotem *szacuneczek* (XI 1) lub *cześć* (XI 2). Użycie dodatkowego aktu nie stanowi redundancji. Wynika ono ze stosowania formuły *szczęść Boże* jako życzenia błogosławieństwa Bożego, nie powitania²⁴.

XI. Powitanie pana domu

1. [Pan domu do mężczyzny spoza regionu]

– *Szczęść Boże* przy pracy.

– *Szacuneczek*.

– *Cześć*.

XI. Powitanie pani domu

2. [Pani domu do kobiety]

– *Szczęść Boże*.

– *Cześć*.

– *Cześć*.

Zupełnie inaczej przebiega sytuacja powitania i pożegnania podczas przyjmowania gości z tej samej miejscowości lub niewiele oddalonej. W kontaktach między mieszkańcami tej samej miejscowości mężczyzna, witając się z kobietą, używa formuły *moje uszanowanie sąsiadce*, ta odpowiada nowoczesną formułą *dzień dobry* (XII 1). Mężczyźni zaś witają się aktem *szacuneczek* (XII 2).

XII. Pan domu do kobiety

z tej samej miejscowości

1. [Pan domu do kobiety]

– *Moje uszanowanie sąsiadce*.

– *Dzień dobry*.

XII. Pan domu do mężczyzny

z tej samej miejscowości

2. [Pan domu do mężczyzny]

– *Szacuneczek*.

– *Szacuneczek*.

Formuła *szczęść Boże* (XIII 2) jest aktem powitania używanym podczas rozmowy z duchownym przez osoby średniego pokolenia. Poza tym zwrotem do duchownych starsi używają również: *niech będzie pochwalony Jezus Chrystus* (XIII 1), który uchodzi za zwrot późniejszy od *szczęść Boże*²⁵. Najmłodszy, dążąc do uproszczenia²⁶, formułę *niech będzie pochwalony Jezus Chrystus*, skracają do *pochwalony* (przykład XIII 3).

XIII. Powitanie duchownych na ulicy

1. [Pokolenie najstarszych]

– *Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus*.

2. [Osoby w wieku około 30-50 lat]

– *Szczęść Boże!*

3. [Osoby w wieku około 15-30 lat]

– *Pochwalony!*

²⁴ Por. M. Marcjanik, *Polska grzeczność...*, s. 253.

²⁵ Zob. M. Cybulski, *op. cit.*, s. 26-30.

²⁶ Więcej o zjawisku skracania formuł grzecznościowych: M. Marcjanik, *Przez grzeczność na skrót. O nonszalancji zachowań młodego pokolenia*, [w:] *Retoryka codzienności. Zwyczaje językowe współczesnych Polaków*, red. M. Marcjanik, Warszawa 2006, s. 230-239.

Podobnie pożegnania duchownych również ulegają skracaniu, co jest widoczne już przy porównaniu zwrotów grzecznościowych pokolenia najstarszych z formułami osób w średnim wieku (przykład XIV 1, XIV 2).

XIV. Pożegnanie duchownych
1. [Pokolenie najstarszych]
– Z Panem Bogiem.

XIV. Pożegnanie duchownych
2. [Osoby w wieku około 30-50 lat]
– Z Bogiem.

Zebrany materiał wskazuje na dominację powitań i pożegnań pośrednich, czyli takich, w których „nie ma wyrażonych na powierzchni czasowników *witam*, *żegnam*, ale zawarte są one w semantyce głębokiej”²⁷.

Na podstawie analiz dostrzega się:

- a) dominację zwrotu *cześć* (I 1, I 2, II 1, V 1, V 2, VI 1, IX 2, X 1, XI 2),
- b) współlistnienie w jednym akcie form tradycyjnych i nowoczesnych (II 2, IX 1, X 1, X II, XI 1, XI 2, XII 1),
- c) istnienie aktów powitań i pożegnań, w których używane są wyłącznie formy tradycyjne (XII 2, XIII 1, XIII 2, XIII 3, XIV 1, XIV 2),
- d) przenikanie form nowoczesnych do aktów językowych starszych użytkowników języka (I 1, I 2, II 1, II 2, III 1, IV 1, V 1, V 2, VI 1, IX 2).

Podsumowując – ekspansywność dwufunkcyjnego zwrotu grzecznościowego *cześć* w interakcyjnej grupie społecznej zastępuje akty powitań i pożegnań uznane w literaturze przedmiotu za najnowsze.

Starsi przejmują od młodszych całość początku i końca kontaktu (np. starsze, zaprzyjaźnione kobiety do siebie *cześć*), co wynika ze stopnia zażyłości rozmówców oraz ich wzajemnych pozycji społecznych (wiek, płeć, sytuacja komunikacyjna – oficjalna lub nie).

Natomiast zanikanie tradycyjnych formuł *niech będzie pochwalony Jezus Chrystus* oraz *jedźcie (idźcie) z Bogiem* może się wiązać z laicyzacją życia – wspomniane zwroty są używane przez osoby wierzące. Przy formułach chwalcących Boga ważną rolę odgrywa aspekt metafizyczny. Zignorowanie zaś aktu powitania lub pożegnania – w obserwowanej społeczności – jest właściwie niedopuszczalne, ponieważ odpowiadając na zwrot grzecznościowy, okazuje się partnerowi szacunek²⁸.

²⁷ K. Ożóg, *op. cit.*, s. 25.

²⁸ A. Skudrzyk, *Normy grzecznościowych zachowań językowych (etykieta językowa, savoir-vivre, bon ton, dobre wychowanie, grzeczność językowa)*, [w]: *Sztuka czy rzemiosło? Nauczyciel Polski i polskiego*, red. A. Achteлик, J. Tambor, Katowice 2007, s. 109.

Bibliografia

- Cybulski M., *Obyczaje językowe dawnych Polaków. Formuły werbalne w mowie średnio-polskiej*, Łódź 2003.
- Grabias S., Skubalanka T., *Społeczne uwarunkowania stylów języka*, [w:] *Analizy i syntezy. Socjolingwistyka*, t. 2, red. W. Lubaś, Katowice 1979.
- Jarząbek K., *Kinetyczne formy powitań i pożegnań*, „Etnolingwistyka” t. 6, Lublin 1994.
- Kąs J., Sikora K., *Konwencjonalne zwroty grzecznościowe w gwarach*, [w:] *Dialektologia. Materiały pomocnicze*, red. A. Skudrzyk, A. Rudnicka-Fira, Katowice 2010.
- Marcjanik M., *Etykieta językowa*, [w:] *W kręgu grzeczności. Wybór prac z zakresu polskiej etykiety językowej*, Kielce 2001.
- , *Polska grzeczność językowa*, Kielce 1997.
- , *Powitanie*, [w:] *Polska grzeczność językowa*, Kielce 1997.
- , *Przez grzeczność na skróty. O nonszalancji zachowań młodego pokolenia*, [w:] *Retoryka codzienności. Zwyczaje językowe współczesnych Polaków*, red. M. Marcjanik, Warszawa 2006.
- , *Słownik językowego savoir-vivre'u*, Warszawa 2014.
- Ożóg K., *Zwroty grzecznościowe współczesnej polszczyzny mówionej (na materiale języka mówionego mieszkańców Krakowa)*, Kraków 1990.
- Skudrzyk A., *Normy grzecznościowych zachowań językowych (etykieta językowa, savoir-vivre, bon ton, dobre wychowanie, grzeczność językowa)*, [w:] *Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego*, red. A. Achteлик, J. Tambor, Katowice 2007.
- Warchała J., *Relacja statusu społecznego uczestników aktu mowy*, [w:] J. Warchała, *Kategoria potoczności w języku*, Katowice 2003.
- Strona internetowa
http://www.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_lodzkie/portrety_gmin/poddebicki/gmina_zadzim.pdf [dostęp: 22.03.2014].

Tradycja i nowoczesność w formułach powitań i pożegnań na przykładzie języka mówionego mieszkańców gminy Zadzim

Streszczenie. Autorka tekstu analizuje formy powitań i pożegnań z uwzględnieniem pochodzenia, wieku oraz płci obserwowanych użytkowników języka. Pole obserwacji objęło małą lokalność, ze względu na brak występowania w małych ośrodkach wiejskich dynamicznych przemian językowych. Stosując pasywne metody badań, autorka prezentuje współistnienie tradycyjnych i nowoczesnych formuł powitań i pożegnań. Zastanawia się również, które z formuł przeniknęły z języka młodszych użytkowników do języka starszych użytkowników, a ekspansywność których stopniowo wypiera formuły tradycyjne. Zwraca też uwagę na zmianę obyczajów jako przyczynę zmian formuł powitań i pożegnań. Wnioski z obserwacji nie muszą dać się odnieść do polszczyzny ogólnej – ze względu na specyfikę miejsca obserwacji.

Słowa kluczowe: język mówiony, powitania i pożegnania, tradycja, nowoczesność, obyczaj, zmiana

**Tradition and modernity in greetings and farewells' formulas
on the example of spoken language of the municipality of Zadzim's residents**

Summary. The author of the text analyses the formulas of greetings and farewells considering the origin, age and gender of the observed language users. The field of observations covered a small locality, due to the absence of dynamic language changes in the small rural sites. Using passive methods of research, the author presents the coexistence of traditional and modern formulas of greetings and farewells. She also wonders which of the formulas percolated from the language of younger users to the language of older users, and the expansiveness of which gradually displaces traditional formulas. She also draws attention to the change of habits as the reason for change of greetings and farewells' formulas. The conclusions of the observation do not have to relate to the Polish language in general – due to the specificity of the place of observations.

Keywords: spoken language, greetings and farewells, tradition, modernity, custom, change